

Az erdő – középéről

A Jogász Társadalomtudományi Szakkollégium egy lehetséges képe

A hetvenes évek második felében, az 1986 hatására bekövetkező politikai aszály elmúltával megjelentek a társadalmi önszerveződés első képződményei, majd a nyolcvanas évek elejétől rohamosan elszaporodtak a klubok, körök, egyesületek, illetve az ezek létrehozására irányuló kísérletek. E szerveződési kísérletek eredményességét három feltétel együttes megléte tette és teszi lehetővé:

- a. társadalmi igény autonóm közösségek kialakítására, az ún. „civil kurázi” fel erősödése;
- b. a válság, azaz a hiányhelyzetek szaporodása, illetve ezek nyilvánvalóvá válása párhuzamosan a központosító irányítás erőforrásainak csökkenésével;
- c. a politikai közeg toleránsabbá válása.

E fenti folyamatba illeszthetők a szakkollégiumok is, melyeknek fontossága nem annyira számukban és létszámukban, erejükben, hanem az általuk megvalósított kísérlet újszerűségében és hatásaiban van. Öröndetesen szaporodnak az írások klubokról, körökről, szakkollégiumokról, de messze vagyunk még egyelőre attól, már csak távlat hiányában is, hogy értékelni tudjuk jelentőségüket. Úgy gondoljuk azonban, hogy minden általános kijelentéshez csak a konkrét egyedi vizsgálatán keresztül juthatunk el. Ehhez szeretnénk mi is hozzájárulni az ELTE Jogász Társadalomtudományi Szakkollégium alább következő vizsgálatával.

Jelen írás két szerzője a Jogász Szakkollégium öt éves történetének részese, alakítója volt, s részben az még ma is. Így, ha elvárható is tőlünk az „objektivitásra” való törekvés, azt ajánljuk a Tisztelt Olvasónak, kezelje bizalmatlanul állításainkat, s különösen általánosító következtetéseinket. Igencsak bensőséges viszonyulásunkon túl további két tényező is erre inthet: egyrészt a Szakkollégium olyan speciális módon szerveződik, amely eleve kétséggé teszi az eddig lezajlott folyamatok tendenciákká minősítését. Mindenkor meghatározó vonásai annyira esetlegesek, hogy legkevésbé sem zárható ki a kollégiumi múlt olyan értelmezése, amely éppen erre az esetlegességre helyezi a hangsúlyt. A Kollégium szerkezetéből fakadóan, egyik pillanatról a másikra megváltozhat minden korábbi jel, előzmény nélkül. A sokszínűség, a legkülönbözőbb tevékenységi formák egymás mellett élése a Szakkollégium megértésének a kulcsa. Hogy mikor melyik tevékenységi forma válik hangsúlyosabbá, a maga teljességében véleményünk szerint kibonthatatlan a Kollégium eddigi történetéből.

Az alapítás összetevői

Bár a Budaörsi úti kollégium épületéhez kapcsolódva több éves múltra tekinthet vissza a jogi kar szakkollégiuma, az önálló épületbe költözéssel történetének új fejezetét kezdte meg. A Ménesi úti Jogász Szakkollégium megalapítása több kedvező körülmény szerencsés egybeesésének volt köszönhető:

1. Technikai jellegű, de elengedhetetlen feltételt jelentett magának az *épületnek a megszerzése*. A Ménesi út 12. szám alatti ház (ahol valaha Madzsar József és Jászi Alice látták vendégül a századelő progresszív gondolkodóinak jelentős részét) korábban az Eötvös Kollégium leányrészlege volt. Az épület felújítása, újra lakhatóvá tétele javában tartott, amikor az 1982-83-as tanév májusi vizsgaidőszaka előtt néhány héttel olyan megoldási javaslat merült fel a ház újrabirtokbavétele tekintetében, amelyben fontos szerep várt a szakkollégiumra. Az Eötvös Kollégium, és rajta keresztül az ELTE BTK hajlandó volt átadni az ÁJTK-nak az épületet, azonos számú helyért cserébe a Budaörsi úton. A kollégiumi férőhelycsere létrejött, és az épületben a Jogász Szakkollégium kapott helyet.
2. A kar hallgatóinak egy jelentős részében meglehetősen nagyfokú *elégedetlenség* élt az intézményes oktatással és az egyetemi közélettel szemben. Ez az elégedetlenség alternatív utak keresését is eredményezte, erre példa, hogy a Ménesi útra átköltözők egy része már a Budaörsi úton is megpróbált megszerveződni.
3. E szerveződés egyik lehetséges útját az akkor már *több éve működő szakkollégium* jelentette. Ez – a hetvenes évek vége felé – önképzőkör-jelleggel indult, a karon akkor fiatal oktatóként tevékenykedő Kéri László vezetésével. Részen abból kifolyólag, hogy Kéri László kiköltözött a kollégiumból, s részben amiatt, hogy a köréje gyűlő emberek zömmel az ekkor már végzősökhöz kerültek ki (közéjük tartozott Stumpf István, a szakkollégium első igazgatója is), a korábbi működési szisztéma nem nagyon látszott tarthatónak. Gyekiczky Tamás (aki már a Kéri-féle szakkollégiumba is besegített), és Cs. Kiss Lajos (mindketten a kar filozófia tanszékének tanársegédei voltak akkor) próbálták megújítani a szakkollégiumot, az akkori másod-harmadévesekre támaszkodva. Ez egybeesett a '81-es BEFŐT-tel (Budapesti Egyetemisták és Főiskolások Találkozója), ami a felsőoktatási közélet viszonylagos felélénkülését hozta. Ezen a találkozón állt elő a Rajk László Szakkollégium is egy felhívással, amellyel a szakkollégiumi mozgalmat próbálták meg elindítani. Lévéen ez akkor az egyetlen intézményesülten működő, ismert szakkollégium az országban, szinte szükségszerűen vált mintává a kiútkereséssel bíbelődő jogász szakkollégium számára: az intézményesülés tűnt megoldásnak.

Ez azt jelentette, hogy a komfortosabb épület egy szintjét a szakkollégium lefoglalta magának, saját Szervezeti Működési Szabályzat-ot (SZMSZ) dolgozott ki, és egyfajta követelményrendszert próbált meg érvényesíteni tagjaival szemben. Végül azonban ez a kísérlet kifulladásra vezetett, nem sikerült a megfelelő embereket bevonni, s az „intézményesülés” olyan bizonyítási terheket rakott a társaság vállára, amelyeket az nem bírt el. A két oktató belefáradt, a szakkollégium éppen a szétesés előtt állt

1983 tavaszán, de azért maradt néhány aktív ember, akik a hagyományokra, tapasztalataikra támaszkodva képesek voltak megragadni az újabb lehetőséget.

4. Nem kevésbé segítette az új szakkollégium létrehozását az az *egyetempolitikai „vákuum”*, amely ekkor különösen nagynak tűnt. A felsőoktatás korszerűsítése keretében várható volt, hogy a kollégiumra vonatkozó jogszabályokat is módosítják, méghozzá abba az irányba, amely felé a szakkollégiumot újjászervezők is törekedtek, azaz a kollégisták minél nagyobb fokú közösségi autonómiája felé. Ez a helyzet lehetővé tette a kísérletezést, sőt a Szakkollégium ideiglenes (!) SZMSZ-e (amely 1983 szeptemberétől 1987 tavaszáig volt érvényben!) nem egy ponton még hatályban lévő jogszabályokat hagyott figyelmen kívül.
5. Mindehhez természetesen kellett az *egyetemi vezetés* egyfajta, de mindenképpen jóindulatú közönye, semlegessége, amely elvileg támogatta a szakkollégium gondolatát, gyakorlatilag pedig leginkább azzal segítette, hogy nem akadályozta annak működését.

Az alapítók csoportjai

Az 1982-83-as tanév májusi vizsgaidőszaka előtt gyűlést hirdetett meg a szakkollégium. A toborzás egy kiáltvány kifüggesztésével indult és végződött. A tacepaóból világosan kiolvasható, hogy a kollégiumot szervezők inkább az eddigi kollégiumi és egyetemi tapasztalatok negligálásából építkeztek, semmint egy behatárolható, reális munkaprogramból. Ettől (is), a jelentkezők fejében „megváltás-jelleget” öltött az új kollégium. A célok rövid megfogalmazása minden olyan jelenség felszámolásának lehetőségét tükrözte, amely az 1983-as jogi kari hallgatói létet terhelte, és mindezt egy lehetséges szakkollégiumi program részévé emelte.

A Kollégiumot szervezők gondolkodásának másik jellemzője, hogy az egész szakkollégiumi jelenséget tágabb társadalmi kontextusban igyekeztek értelmezni.

A Kollégium alapító tagjai természetesen nem ismerték mindannyian egymást, de kitalintható csoportokat alkottak. Ezek a laza csoportosulások meghatározó elemek köré szerveződtek.

A két szervező (a leendő igazgató, és volt évfolyamtársa, a Szakkollégium első seniora) személyisége meghatározónak tekinthető. Világos és határozott koncepciójuk volt egy jövődő kollégium belső struktúrája elveiről, és egy ilyen szerveződés lehetséges céljairól. A leendő Szakkollégiumban ők olyan alternatív oktatási intézmény lehetőségét látták, amely képes lehet pótolni az egyetemi oktatás hiányosságait, képes lesz átadni a jogalkalmazáshoz nélkülözhetetlen társadalomtudományi háttérismereteket, és amely lehetőséget teremthet a joggyakorlat megismertetésére is. Az egyetemi oktatásban megszerezhetőhöz képesti többlettudás háttérfeltételeit pedig a közösségek kialakulásához kedvező feltételeket biztosító, emberléptékű kollégiumi életformában látták. Számukra tehát a hangsúly az oktatási elemen volt, s a „direkt politizálás” szükségessége fel sem vetődött.

A kollégium történetében „*Kemény Mag*” elnevezéssel szereplő csoportot azok a hallgatók alkották, akik 1983 szeptemberében kezdték a második évfolyamot. Ez a társaság egy erősen aktív, önnön léthelyzetét állandóan újraértékelő, az egyetemi és azon kívüli konfliktusait a tágabb társadalmi környezet problémáiból levezető, koncepcióalkotás-

ra képes baráti kör vonzaskörében szerveződött. Tagjai tudatosan vállalták a szembenállást nem csak az egyetemmel, de azzal a tágabb társadalmi intézményrendszerrel is, melyet a nem hatékonyan és antidemokratikus módon működő felsőoktatás számukra csak közvetített. Aktivitásukkal, szervezőkészségükkel – amellyel már korukban a hallgatói képviselői rendszer kapcsán összetűzésbe kerültek a kari KISZ-vezetéssel – a Kollégiumon belül is hamarosan dominanciára tettek szert.

Amennyiben összegezni próbáljuk, mi volt a „Kemény Mag” célja a Kollégium megalakításakor, akkor a következőket mondhatjuk:

1. A Budaörsi úti kollégium emberidegen környezetét egy elfogadhatóbb életközegre kívánta felcserélni. Egyrészt emberléptékűbb anyagi környezetre, másrészt egy olyan intézményre, amelynek működése világos, átlátható és az ottlakók akarata szerinti irányba terelhető, tehát demokratikus, önigazgató belső struktúrával rendelkezik.
2. A tágabb cél pedig egy olyan szellemi közeg megteremtése volt, amelyben sohasem felejtetik el az ottlakók, hogy mint leendő értelmiségieknek feladatuk van, amely a politikai rendszer alapelemeinek megváltoztatására kell, hogy irányuljon, vagyis demokratikus, pluralista és semleges Magyarország megteremtése a kívánatos. Ezt tartották a Szakkollégium alapeszméjének. Természetesen mindennek a mindennapok cselekvési szintjén csak mint meghatározó értékrendszer volt jelentősége. A kollégiumot szellemi vonzéspontnak kívánták látni, amely körül az azonos módon gondolkodók összegyülekezhetnek, illetve az odakerülők hasonló gondolkodásúvá válhatnak.

A Kollégium másik meghatározó csoportját a „*Kísérleti Csoport*” tagjai adták. Ezek a hallgatók 1983-ban kezdték a harmadik évüket az egyetemen, s már két éve laktak közös emeleten a Budaörsi úton. A csoportot elsősorban néhány lány személye tartotta össze; közösen jártak moziba, színházba, egyetemi klubba, általában minden szabad idejüket együtt töltötték. Átköltözésüket elsősorban a közösségiség utáni vágy motiválta, ennek megfelelően igen jelentős szerepük volt a Kollégiumi identitássteremtő, közösségképző akciók szervezésében.

A toborzó-felhívásra 16 *negyed-ötödéves* jelentkezett – olyanok, akik a Budaörsi úti szakkollégiumban is szerepet vállaltak. Az ötödéveseknek már eleve nem sok idejük (s ebből fakadóan esélyük) maradt, hogy érdemben beleszóljanak a Szakkollégium jövőjébe. E két évfolyamból négy meghatározó ember képviselte igazán hidat a régi és az új szakkollégium között. Súlyukat részben az adta meg, hogy az 1. és 2. csoporton kívül még ők rendelkeztek valamiféle képpel a szakkollégiumról, ami a Rajkos-„mintából” és a Budaörsi úti tapasztalatokból állt össze. Az „öregék” rutinja tette alkalmassá őket arra, hogy választmányi tagként, illetve elnökként, seniorként, az Értesítő szerkesztőjeként aktív szerepet játszassanak.

A jelentkezések után fennmaradó 12 helyet *elsősök* foglalták el; két módon: egyrészt az igazgató és az egyik negyedéves hallgató öccse katonaként értesült a Kollégiumba való beköltözés lehetőségéről, és magukkal hozták a katonaságnál szerzett ismerőseiket is. Ez a csoport, amely a katonaság idején is elsősorban a közös futballozások révén jött össze, az egyetemen is a foci révén erősítette meg összetartozását, s ennek eredménye

lett egy közös szakmai tevékenység, és a Kollégiumban példa nélkül álló szoros, végig kitartó barátság.

E 12 hely fennmaradó részét a felvételi dokumentumok alapján, végső soron teljesen esetlegesen töltötték be.

Ez volt az első csoport a Kollégium életében, amely számára a Szakkollégium nem választott és kiharcolt terep volt, hanem – az egyetemhez hasonlóan – egy kívülről adott intézmény, amelybe ráadásul (néhány kivételtől eltekintve) „önhibájukon kívül” kerültek be. Viszont, ha elsős létükre nem is aktívan, de részt vehettek az alapítás lázas vitáiban, tervezgetéseiben, s ez a későbbiek folyamán meghatározta pozitív érzelmi viszonyulásukat a Kollégiumhoz.

Természetesen a fentiek csak a belépés pillanatára igazak, hiszen az alapítás csatazajának elültével rögtön megkezdődött a csoportok differenciálódása, átrendeződése.

A KOLLÉGIUM BELÜLRŐL

1. A Kollégium szervezeti felépítése és működése

A Kollégium Szervezeti és Működési Szabályzata a legelső pillanattól kezdve különös jelentőségre tett szert azoknak a gondolkodásában, akik hajnalig tartó (10-15 ember részvételével zajló) viták során kialakítottak valamiféle koncepciót a Kollégium kívánatos működéséről. Szemükben az SZMSZ-nek garanciarendszerként kellett működnie, amely egyrészt a feltételezett kívülről induló befolyásokkal szemben védi a kollégiumi önkormányzat működését, másrészt befelé meggátolja, hogy egy, a Szakkollégium tagsága által ellenőrizhetetlenné váló hatalmi centrum jöjjön létre. E koncepciónak két sarkpontja volt: egyrészt a még hatályos jogszabályok figyelmen kívül hagyásával men-nél inkább nemlétezővé kell tenni az egyetem és a Kollégium közötti, formálisan meg-lévő hierarchikus viszonyt, másrészt pedig az igazgató jogkörét a „primus inter pares” elve szerint a minimumra redukálva, annak funkcióját abban meghatározni, hogy az önkormányzat érdekeit kifelé minél keményebben képviselje.

Az akkor hatályos jogszabályok félrelökésének ideológiája a Szakkollégium „kísérle-ti” jellegére és a szokványos egyetem-kollégium viszony „abnormális” voltára való hi-vatkozás, az egyetem felé fennálló függőség morális és „természetjogi” alapjának elvi-tatása volt. (Az azóta elfogadott – és módosított – SZMSZ összhangban áll az új jog-szabályokkal.) Az eredeti, leírt SZMSZ három és fél évig „ideiglenesen” volt érvényben, azaz az egyetem, várva az oktatásra vonatkozó jogszabályok tervezett módosítását, ha-logatta annak elfogadását. Ez –, hogy tudniillik „nem a mi hibánkból nincs még SZMSZ-ünk...” – erősítette az SZMSZ-re való hivatkozás pozícióit minden olyan eset-ben, amikor a Szakkollégium egy korábbi gyakorlatot próbált a maga számára kedve-zően megváltoztatni (például a Kollégium nyári felhasználását a hallgatók céljainak megfelelően, nem pedig az egyetem anyagi érdekeit figyelembe véve...).

A kollégiumi intézmények működésében tapasztalható változásokat nem fogalmaz-hatjuk meg tendenciaként, erre a 4 évnyi történelem elégtelen. Jelenségszinten minde-netre tanulságos: a Kollégium alapítása utáni első félévre a Közgyűlést különösebb nehézség nélküli összejövetelei, a Választmány 10-15 hallgató általában konstruktív je-

lenlétében tartott ülései voltak a jellemzők. Egy év elteltével már mind gyakrabban fordult elő, hogy a meghirdetett időpontban a Közgyűlés nem volt határozatképes, s ez 1986 őszére odáig jutott, hogy három kiírt alkalom közül egyszer sikerült megtartani a gyűlést. A Választmány tevékenységének rutinszerűvé válásával párhuzamosan csökkent a nem-tag résztvevők jelentlétének aránya is.

A közvetlen demokrácia kulcsintézménye iránt megnyilvánuló kisebb érdeklődés nem jelentett azonban érdektelenséget. A diákok rendszeresen szóvá tették, ha nem jelentek meg a faliújságon a „Választmányi Hírek”, és bizonyos, mindenkit érintő ügyek (pl. szobaelosztás, nyelvtanfolyam, rektor látogatás) esetén az érdeklődők száma hirtelen mindig megnőtt.

A készített interjúkban, arra a kérdésre, hogy miben jelentett újat a delikvens számára a Szakkollégium, illetve hogy mit tartanak számon a Kollégium legfontosabb értékei között, több válaszadó is kiemelte az intézmény demokratikus működését, a döntési mechanizmus nyitottságát. Ugyanakkor hol burkoltan, hol nyíltan előbukkantak korábban olyan vélemények is, amelyek egy informális vezetői csoport diktatúrájától féltették a Kollégiumot. Nehéz eltagadni, hogy a formális döntési mechanizmus (vagyis a Választmány) működését erősen befolyásolta mindig is, hogy a benne szereplők bírtak-e a legkiforrottabb véleményekkel, ők voltak-e a vezetői kvalitásokkal és tapasztalatokkal leginkább rendelkező személyiségek. Ugyanakkor minden garanciája megvolt és megvan annak, hogy a Szakkollégium tagsága bármely kérdés eldöntésére, illetve bármely döntés megváltoztatására megszervezze magát. (Ahogy ez több ízben meg is történt.)

A Kollégium működésének fontos eleme a *nyilvánosság*. Ez egyrészt a mindig élő faliújságot jelenti, amelyen a Szakkollégiumban és másutt folyó programok plakátjai, apróhirdetések, kollégiumi hírek, újságkivágások és olyan cikkek szerepelnek, amelyet nem bír el a nyomtatott nyilvánosság, vagy amelyek gyorsan aktualitásukat veszítik. A másik ilyen élő fórum a „Szakkollégiumi Értesítő”, amelynek eddigi öt évfolyamában összesen 24 szám jelent meg, egy környezetvédelmi és egy békemozgalmi különszám kíséretével. A Szakkollégium eme „első kiadványa” a legváltozatosabb témákról közöl cikkeket, híreket, és megpróbál az egyetemen és annak falain túl is képet adni a Szakkollégium életéről, orientációjáról.

Több alkalommal felvállalta olyan dokumentumok közlését is, amelyek fontosságuk ellenére is kimaradtak a tömegtájékoztató látmezejéből (a Duna Kör „alternatív Nobel-díjának” híre, a százak levele stb.). E dokumentumokkal és egyéb írásokkal (például az 1985-ös V. kerületi jelölőgyűlésen történtek ismertetésével, a szarvasi tábor fogadtatására, illetve visszhangjaira való reagálással) némi port kavart a Szakkollégium körül.

2. A szakmai munka

A szakmai munka szempontjából az első időszak az „elrugaszkodás” periódusa volt: sokkal világosabb volt, hogy mi az, amit elutasít a hallgatóság, mint amit akar és vállal. A kari oktatás hiányai voltak azok, amelyek az ideköltözők nagy részében az „anyám, én nem ilyen lovat akartam” érzését keltve, egyfajta morális elutasítást váltottak ki. Így az első fő kérdés (a Kollégium hogyan illeszkedik a Karhoz, a kari oktatáshoz) már a viták előtt eldőlt a fejekben (tudniillik: sehogyan!).

Átlátva a jog lefokozott szerepét a társadalomban, s azt a szürkeállomány-gyaluló si-

vár normativizmust, amely ennek egyik folyománya, a Szakkollégium programszerűen fogalmazta meg azt a törekvést, hogy a bólogató-bürokrata-képzéssel szemben az oktatás által elhanyagolt egyéb (kritikai) társadalomtudományi ismeretek elsajátítására helyezze a hangsúlyt. Ez az erős elhatárolódási kényszer hozta például azt az elvi döntést is, hogy a kollégiumi kurzusokat ne lehessen elismertetni egyetemi speciál kollégiumként, ezzel látván biztosítva, hogy nem sülyednek azok (tisztelet a kivételnek) nem túl magas színvonalára.

E kezdeti időszakban a követelménytámasztás kérdése fel sem vetődött, s csak egy év után kezdett érdekes lenni: vajon mit csinál a Kollégium többsége (tudniillik., akik a néhány beindult kurzusban nem vettek részt). E problémakör robbantotta ki a Szakkollégium eddigi történetének egyik legélesebb vitáját, amely szinte ma sem zárult le, s a Kollégium működésének egyik legsarkalatosabb pontját érinti.

A Kollégiumot alapító csoportok közül azok, amelyek már az átköltözéskor kialakították a saját kollégiumi koncepciójukat, egymástól merőben eltérő megoldási javaslatokkal álltak elő. Ez a kihívás megosztotta, majd egyre jobban eltávolította egymástól a Kollégiumban addig együttesen vezető szerepet betöltő „Kemény Mag” legbelsőbb körének tagjait. Új módon rendeződtek át az addig meglévő csoportok, úgy mint szelekció mellettiek és szelekció elleniek. A Kollégium szakmai munkáját akár a tagok kizárása árán is fellendíteni akaró csoportosulás olyan követelményrendszert fogalmazott meg, amelynek alapelve a következő volt: a Szakkollégium minden tagja köteles az egyetemi oktatáshoz képest valamiféle többletet felmutató szakmai tevékenységet folytatni (kurzusban vagy egyénileg), s a Szakkollégiumnak joga van ezt rajta számonkérni, a nem teljesítőt pedig joga van kizárni, és azokat a többletlehetőségeket, amiket a Szakkollégium addig számára biztosított, helyette más számára felajánlani.

A másik szárny a probléma megoldását a szankciók helyett az ösztönzésben vélte megtalálni. Elvi alapon tagadták, hogy a Szakkollégiumnak joga lenne teljesítési kötelezettséget támasztania és azt kizárással szankcionálnia bármely hallgatóval szemben. Ehhez képest másodlagos jelentőségűek voltak azok az érvek és ellenérvek, amelyek egy esetleges szelektációs rendszer technikai kivitelezhetőségére és a majdan megvalósítható eredmény érdemi voltára vonatkoztak.

A Kollégium Választmánya a szelekciót támogató döntést hozott: az előző éves munka alapján 1984 szeptemberében „szelekciót” akart „végrehajtani”. E döntés felülvizsgálatára a hallgatók Közgyűlést hívtak össze, amely a szelekció szükségességét elismerte ugyan, de végrehajtását fél évvel elhalasztotta. Azt lehet mondani, hogy a „szelektációs rendszer” születése pillanatától válságba került, s először de facto, majd de iure is elhalt, mégis szolgált néhány (bizonyára sokak által előre látott) fontos tanulsággal:

- az életbe léptetést követően sok új kurzus indult, amelyek számos olyan embert is bevontak a munkába, akikből egyébként hiányzott a késztetés;
- ugyanakkor: miután az emberek rájöttek, hogy a „szelektálás” nem olyan egyszerű dolog (a tényleges teljesítmények mérhetetlenségéből is fakadóan), s nem is kell olyan komolyan venni, beindultak a teljesítmény-minimalizáló reflexek: fantomkurzusok, fiktív részvétel, egyéb „sumákolások”;
- a kollégisták egy része tehát „csalni kényszerült”, s mindez nem javította a légkört; a Választmány körül „megfagyott a levegő”, kialakult az „5k ott fenn – mi itt lenn” – gondolkodás, s a koncepcionális kérdésekben való viták elmélyültével

– s személyes sértődések következtében is – nőtt a kollégiumi közéletből kiszorulóknak száma.

A „szelekciós rendszer” hatástalanságát bizonyítja, hogy amikor megszűnt a tényleges nyomás, a „fenyegetettség szülte” kurzusok is megszűntek.

A szakkollégistákkal készített interjúk közül több esetben felvetődött, hogy az alany az egész követelményrendszer- és szelekciós probléma lényegében „kívülről” került be, s nem volt más, mint egyfajta válasz az egyetem részéről mind gyakrabban megfogalmazódó azon kérdésre, hogy „mitől szakkollégium a Szakkollégium?” E kérdés mögött pedig az húzódott meg, hogy miközben a Kollégium lépten-nyomon saját különleges minőségére hivatkozva érvelt a kisebb-nagyobb konfliktusokban, semmiféle – az egyetem formális mércéjével mérhető – többletteljesítményt nem produkált, sőt...

A kari vezetés számára nehezen mérhető dolog volt az, hogy a jog, mint olyan, csak elvételre szerepelt az előadások, kurzusok témái között (ebből a Szakkollégium elvi „jog ellenességét” vonta le következtetésként); az hogy az évismétlő, illetve évhalasztó hallgatókat a szabályokkal szemben nem pusztán bújtatták a Kollégiumban, hanem mindent elvileg helyesnek és felvállalhatónak tartották (jellemző, hogy az alapító 64 emberből 14-en halasztottak vagy ismételték évet!); az, hogy a szakkollégisták tanulmányi átlaga semmiben nem ütött el az egyetem többi hallgatóinak „átlagteljesítményétől” érdemjegyeik tekintetében.

A Kollégium lakóinak mintegy 50 %-a az az általánosnak vehető hányad, amelyik nem vesz részt kurzusokon, nem, vagy csak elvétve jár előadásokra. A Kollégium aktív tagjai közül többen ezt a helyzetet válságként értelmezték, ami egy állandó válsághangulathoz vezetett. 1984-től kezdődően nem volt olyan Közgyűlés vagy fontosabb választmányi ülés, amelyet ne azzal kezdtek volna a Kollégium vezetői: válságban van a Kollégium, pang a szakmai munka, a következő félév sorsdöntő a Szakkollégium jövője szempontjából...

Az aktív hallgatók egy másik része állandóan cáfolta ezeket a világvége-hangulatot árasztó értékeléseket. Valóban, ha számbavesszük, mi történt egy-egy félév alatt a Kollégiumban, belátható, hogy a pesszimizmus nem igazolt. (A helyzetet az egyik választmányi elnök a nagypolitikából vett hasonlaltal Olaszország helyzetével vetette össze: nálunk állandóan Olaszország válságairól hallani, mégis jó lenne, ha Magyarország is legalább úgy lenne válságban, mint Olaszország.)

A válság létének állandó hangoztatása és a tényleges produkciók közötti ellentmondás hatására ma már senki sem beszél krízisről. Azok, akik a Kollégiumot elismert szakmai műhelyként szerették volna látni, fel kellett hogy adják azt a kollégium-képüket, amelyről hatvannégy sürgő-forgó, tanulmányokat író ember néz le rájuk.

A kurzusok, előadások tematikáját vizsgálva talán a valóságnál megalapozatlanabbnak tűnik az a magát – főleg az egyetemi vezetésben erősen tartó vélemény, mely szerint a Szakkollégium „jog ellenes”, azaz hangsúlyozottan elveti a jogtudománnyal való foglalkozást, amely pedig a végzetek többségének mégiscsak a szakmáját jelenti. Körülbelül három éven keresztül a probléma megoldására meg-megújuló kísérletek történtek kevés sikerrel. (Tulajdonképpen az egyetlen sikeresnek mondható jogi kurzus nem a pozitív joggal, hanem annak elvont dimenzióival, elméletével foglalkozott. A többi jogi kurzus rövid életűnek bizonyult, elsősorban azért, mert a legaktívabb hallgatók érdeklődésére nem tarthatott számot.)

E mögött a jogászai szakma helyzetének tudatosulása állt: a tagság zöme úgy látta, hogy az adott politikai környezetben a „jog” pusztán önkényesen megállapított és változtatható parancshalmaz, amelynek az egyetemi követelmények szerinti elsajátítása nem érték, pusztán gyakorlati szükségszerűség (diploma, ösztöndíj). Ennél fontosabb annak a társadalomnak a feltérképezése, amelyben majd ezzel a rossz „szerszámmal” mégiscsak dolgozni kell. Ha félszívvel is, de folytak azért próbálkozások arra, hogy egy korszerű és progresszív jogász-képet sikerüljön kialakítani, amely megoldhatná az egyetemi oktatáshoz való kapcsolódás dilemmáját is. (Ilyeneknek tekinthetők a kari fórum szervezésében való részvétel, Bihari Mihály, Sólyom László és Szabó András kerekasztal-beszélgetése, a gazdasági-jogi kurzus és a Fordulat és reform című anyag apropóján megrendezett Jog és Reform című vita az egyetemen.) Az alapkérdés – noha Bihari és Sólyom munkái némi reménnyel kecsegtetnek a joghallgatók számára – még mindig fennáll: hogyan lehet a jogot a hatalom pusztá eszközéből a társadalmi reform eszközévé tenni?

Amennyiben megvizsgáljuk, kik adtak elő a kollégiumban, akkor a – fentiek tükröződéseképpen – azt láthatjuk, hogy jogi kari oktató elvétve fordul elő közöttük. Két elvetélt kísérlettel eltekintve (a fiatal oktatók előadássorozatától és az idősebb oktatók életútját bemutató beszélgetéssorozattól), nem volt, és ma sincs élő kapcsolat a kari oktatásban dolgozókkal. (Az említett fiatal oktatók közül ma már sokan nem is dolgoznak az egyetemen.) Az előadók névsorát vizsgálva az is kitűnik, hogy a meghívók az adott tudományterületek általuk „reformernek” tartott (azaz: a „hivatalosnak” tekinthető állásponttól elütő nézeteket valló) képviselőit hallgatták szívesen.

Nem lehet nem felfedezni az előadások, kurzusok témaválasztása és a magyar társadalom válsága közötti összefüggést. Ma szinte minden diszciplína művelői sokkal többet és lényegesebbet tudnak mondani a válságról, mint a jogásztársadalom képviselői – néhány kivételtől eltekintve. Még erősebb az összefüggés a válságmegoldás lehetséges útjainak keresése és a jogászai szakma háttérbeszoríttasága között. A jogi kari oktatás társadalmi kérdések iránt az átlagnál nagyobb érdeklődést mutató szakkollégistákat arról győzte meg, hogy az említett problémák mibenléte és különösen megoldási lehetőségük sem közelíthetők meg leendő szakmájuk felől. Ennek ellenkezőjét próbálta meg bizonyítani Sólyom László „Mit szabad és mit nem?” című 1985-ös Valóság-beli cikke, és azóta folytatott gyakorlati cselekvése, amellyel rövid idő alatt népszerűvé vált a szakkollégisták körében. Ez azonban – néhány alkotmányjogász hasonlóan szimpatikus törekvése ellenére is – elenyészően kevés egyelőre ahhoz az úthoz képest, amit például a hazai közgazdaságtudomány bejárt az utóbbi évtizedekben. Megjegyzendő továbbá, hogy e fenti tanulmányban a Szakkollégium „önmagát vélte felismerni”, saját tevékenységéhez kapott ideológiát, s azóta kifejezetten érezhető a „fiatalabb” generáció erősödő jogi kötöttsége, érdeklődése.

Belső konfliktusok

A Szakkollégium – szerencsére kisszámú – konfliktusának felvillantása azért fontos, mert némileg képet ad a kollégium-koncepciók különbözőségéről. (A szelekciós vitáról már szoltunk.)

Az első (alakuló) Közgyűlésen kialakult vitában egy igen jellegzetes álláspont volt az, amelyik sokallva a teoretikus, sehova sem vezetőnek tartott vitákat, nem tartotta

szükségesnek, hogy az alapítók közös platformra jussanak abban a nagyon is lényeges kérdésben, hogy mi is a Szakkollégium, mire való. (Ebből a kérdésből persze következett számos, valóban kevésbé fontos kérdés is.) Az, hogy a teoretikus viták helyett inkább a gyakorlat norma-alakító szerepére helyezték a hangsúlyt, rendelkezett reális alapokkal, hiszen valóban számtalan rész kérdés elvileg rögzített megoldását a realitások nem igazolták, azonban tükrözte ez az álláspont azt is, hogy hangoztatói (akik zömében a „Kísérleti Csoport” tagjai voltak) nem estek át azokon a koncepció-tisztázó éjszakái együttgondolkodásokon, amelyeken a „Kemény Mag” tagjai keresztülmentek, s így nem volt a „Kísérleti Csoport” ezen tagjainak szilárd, végiggondolt elképzelése az alapproblémákról. Ezzel nyomban hátrányba kerültek a náluk egy évvel fiatalabb (de az „öregek” által megerősített) évfolyammal szemben, a kollégiumi dominanciáért szükségszerűen meginduló látens „küzdelemben”.

1. Az első komolyabb konfliktus – már amennyiben az „Értesítő” lapjain lezajló rövid vitát annak lehet tekinteni – viszonylag hamar, az alakulás félélévének októberében tört ki az egyetemi HKR-vita feléledése kapcsán. A fentebb már leírt hallgatói mozgalom ki fulladása után a kari KISZ előállt egy tervezettel, amely alapvető elveiben ellenkezett a korábbi koncepcióval, és végső soron azt a célt szolgálta, hogy az érdekképviselőten keresztül leheljen némi lelket a kar agonizáló (azóta jobblétre szenderült) KISZ-életbe. A tervezet a szakkollégisták egy részének – és nem csupán a korábbi mozgólódásban résztvevőkének – ellenállását váltotta ki, s megfogalmaztak egy ellentervezetet, amelyet a Szakkollégium álláspontjaként szerettek volna a karon ezügyben szerveződő fórum elé vinni. E célból összehívták a kollégiumi Közgyűlést, amely a sajátjának fogadta el terveiket. A KISZ-bizottság – megneszelve az ellenállást – már egy „javított”, új tervezettel állt elő (amelyből aztán – a kar közéletének akkori állapotát tekintve természetesen – éppúgy nem lett valóság, mint a többi koncepcióból).

A „Kísérleti Csoport” egyik (párttag) képviselője megtámadta a kollégiumi Közgyűlést kezdeményezőket, mint akik egy alapvetően érdektelen tömeget (a Közgyűlést) manipuláltak egy olyan cél érdekében, amely valójában csak egy kisebbség „magánügye”. (Ez a probléma később is kísértett.) Ennek kapcsán a következőket javasolta:

- a. A „Szakkollégium” legyen az, ami: a szakmai és általános műveltség elmélyítésére hivatott, „tisztakezü” és „el nem kötelezett” szervezet.
- b. A Közgyűlés általában határolja el magát a tevékenységi körünkbe szorosan nem tartozó politikai kérdésekben való állásfoglalásoktól.
- c. A különböző, nem szakkollégiumi kérdésekben állást foglaló szakkollégiumi tagokat a Közgyűlés tiltsa el a közösség egésze részéről történő állásfoglalások, véleménynyilvánítások megtételétől, külső fórumokon.
- d. A Szakkollégium Közgyűlésének esetleges állásfoglalása kollektív érdek hiányában legyen belső, deklaratív aktus, amely azonban az egyes tagok „kifelé” irányuló véleményét, illetve cselekvését nem köti, az „abszolút tolerancia” elve alapján.

Az ellenoldal álláspontja szerint (amely mellel egybevágtott az akkor már elfogadott SZMSZ-szel), a Szakkollégiumnak, a szakmai munka mellett, egyenrangú alappilére a „politizálás”, a szűkebb-tágabb környezet történéseire való reagálás.

A HKR-ügy nagyobb visszhangot nem váltott ki a Kollégiumon belül. Úgy tűnik, a vita kirobbantója nem tudhat táborot maga mögött, de a szélesebb vita elmaradásából többfajta következtetésre lehet(ett) jutni.

2. Az újabb konfliktus – amely a „Zöld Párt” hatalomátvételi kísérleteként rögzült a kollégisták egy részének tudatában – a „Kísérleti Csoport” és a „Kemény Mag” kollektív erőpróbájának tekinthető. Megítélésünk szerint a konfliktus nem kollégium-konceptciók közötti különbség kifejeződése volt.

A két csoport szembenállásának a megértéséhez fel kell idéznünk – az interjúk alapján –, miként vélekedtek a csoportok egymásról, hamarosan az őszi beköltözés után.

A „Kísérleti Csoport” tagjainak interjúi alapján azt állapíthatjuk meg, hogy valamilyen háttérbe szorításként, „elnyomatásként” élték meg, hogy a Kollégium alapításakor csak a „Kemény Mag” rendelkezett szilárd, viszonylag koherens koncepcióval. Ehhez társult még az a megítélés, hogy a „Kemény Mag” tagjai nyilvánvalóan más típusú, gondolkodású egyének, mint ők: minden problémához, így a Kollégium belső életéhez is a politika, a politizálás felől közelítettek, és minden kérdést a hatalmi viszonyok mellé, illetve fölérendeltsége mentén ragadtak meg. A Kollégium valamennyi ügyes-bajos dolgát makropolitikai viszonyokba ágyazottan értelmezték. Ehhez társult a „Kísérleti Csoport” azon véleménye, hogy a „Kemény Mag” egyes tagjai agresszívek, erőszakosak, és egyoldalúan képztettek, nem fogékonyak a színház- és filmművészet, illetve az irodalom problémafelvetései iránt, és ilyen értelemben redukált személyiségként képtelenek az emberi élet teljességének megélésére.

A „Zöld Párt” megszerveződésének fő motivációja az az érzés volt, hogy a „Kemény Mag” tagjainak gondolkodásmódja létszámukhoz képest túlságosan rányomja a bélyegét a Kollégium megnyilvánulásaira. (Lényegében ez az értékelés tükröződött egy későbbi, az „Értesítő” hasábjain kibontakozó, és eléggé eldurvuló vitában, amelyet az egykor volt „Kísérleti Csoport” egy prominens tagja robbantott ki, a Kollégium csoportszervezetének leírására tett kísérletével.)* Ebből a helyzetértékelésből logikusan következett, hogy a Kollégiumon belüli gondolkodásmódok arányos képviselője a Választmány összetételének javukra történő megváltoztatásán keresztül érhető el. A „Zöldeknek” cselekvési programjuk nem volt, fellépésük nem tekinthető másnak, mint a „Kísérleti Csoport” csoportonkénti újjászervezésének utolsó próbálkozása.

Ezzel szemben a „Kemény Mag” a „Zöldeknek” kétféle megítélését alakította ki. Egyik részük nem tulajdonított különösebb jelentőséget a szerveződésnek, inkább érdeklődéssel várta, hogy a Közgyűlésen tisztázódjék álláspontjuk. A másik rész viszont, a fentebb leírt HKR-konfliktus folytatásaként értelmezte, s határozottan „puccskísérletnek” tekintette az akciót. Közös elem volt viszont a „Zöldek” megítélésben, hogy felkészült emberek laza konglomerátuma a csoport, amely azonban nem képes arra, hogy programot adva, saját körén is túllépve befolyásolja a Kollégium életét.

(Meg kell hogy jegyezzük, hogy a leírt gondolkodásmódbeli eltérések nem jelentettek értékrendi, politikai szemléleti különbségeket – legalábbis mi nem találtunk erre bizonyítékokat. Mindkét csoport értéként magáénak vallotta az egyén feltétlen tiszteletét és szabadságát, az öngazgatást, az egyes politikai nézetek tolerálását, a plura-

* Kis Zoltánnak Feltételezések a Ménési úti Jogász Szakkollégium csoportszervezetére és politikai szocializációs jelenségeire vonatkozóan c. írásáról van szó, amit mi is közlünk. • - a szerk.

lizmust, a jogállamiságot, a tudást, mint önérteket és a kritikai magatartást. Sőt a helyzetmegítélésben is és az egyetemről a makrotársadalmi problémákig közel azonos álláspontot vallottak a magukénak. Igazából a két csoport között abból a szempontból nem is volt konfliktus, hogy bármelyik fél is kizárólagossá akarta volna tenni a saját szemléletmódját, s kívülállókra akarta volna az ráerőszakolni.)

A „Kemény Mag” véleményét igazolta a fenti konfliktus kimenetele is: a „Zöld Párt” áttörése nem sikerült, a kezdeményezés az egyszeri, Közgyűlés előtt történt fellépés után elhalt. A Közgyűlésen világossá vált, hogy ellenérzésein túl, egy ezeknek megfelelő programot képtelen a csoport megfogalmazni. A Választmány összetétele arányaiban, lényegében változatlan maradt.

3. A következő lényeges konfliktus 1986 őszén, tehát már az alapítás utáni negyedik tanévben zajlott le. Ekkorra az alapítóknak már úgy 60 %-a elhagyta a kollégiumot, s az ő megüresedett helyüket felvételik nyomán töltötték fel. A Kollégium eddigi fennállása során a felvételi eljárással kapcsolatban mindössze egyetlen elv szilárdult meg, hogy ennek az – egyetemi vezetéstől függetlenül működő – processzusnak *lennie kell*. A felvételi célja az, hogy az azon részt vevő szakkollégisták megismerjék a felvételre pályázók készségeit, törekvéseit, a Kollégium értékeihez való várható viszonyulást. A felvételi funkciójának, hiszen a kérdések előbb-utóbb rutinszerűekké, sztereotípekké válásával a Kollégiumról való (nem is mélyreható) tájékozódás alapján, pusztán fellépés kérdése lehetett csak az elvárt szerepnek való megfelelés. Másfelől a felvételinek e módjából fakadó esetlegesség és szubjektivizmus állandó erkölcsi dilemmát váltott ki a felvételiztetőkben.

Az „értékatadás” intézményesült mechanizmusai híján a kontinuitás fenntartása a felvételikre terhelődött rá. Azaz a Kollégium jövője állandóan attól látszott függeni, hogy sikerül-e a „megfelelő” embereket kiválasztani. Néhány esetben – amikor erre volt energia és ötlet – felvételi-előkészítőket, ún. patronálásokat szerveztek a bentlévők (például előadássorozat a kar oktatóival, illetve ezeknek, valamint az előre kiosztott irodalomnak a feldolgozása). De visszatekintve, nem mutatható ki összefüggés a patronálások és a felvettek beilleszkedésének sikere között.

Ezt bizonyítja, hogy a sikeresen lebonyolított patronálás és felvételi alapján bekerült évfolyam-megítélésünk szerint – nem tudott vezérlő erővé válni a Kollégiumban, és szerepet játszott az alábbi leírásra kerülő konfliktusban is. A tapasztalatok alapján sokkal inkább attól függ a beilleszkedés sikere (és ezáltal a Kollégium jövője is), hogy a bekerülőeknek, az erre való készséget alapul véve, megvan-e a lehetőségük, hogy rövid idő alatt bekapcsolódjanak a kollégiumban már működő valamely csoport munkájába, viszonylag hamar juthassanak tevékenységi térhez. (Mindemellet úgy tűnik, hogy a Kollégium közéleti és szakmai életében elkerülhetetlen egy nehezen kiszámítható hullámozás.)

Az ún. „nyelv-ügy” mélyebb okai a már jelzett problémák (a generációváltás és az értékatadás megoldatlansága) alapján érthetők csak meg. A Kollégium a konfliktus idején meglehetősen dezorganizált állapotban élt: nevelőtanárai és seniorai külföldi ösztöndíj, katonai szolgálat, államvizsgák, szakdolgozatírás okából, vagy fizikailag nem voltak jelen, vagy jelenlétük nem párosulhatott a korábbi energiabefektetéssel. Az igazgató egyre inkább igyekezett a Kollégiumtól más tevékenységi szférák felé átcsoportosítani erőit és idejét. Az ötödévesek, a „Kemény Mag”, tanulmányi leterheltségük, és

már átmeneti helyzetük miatt nem tudták korábbi aktivitásukat fenntartani, a negyedik évfolyam pedig (az utolsók az alapítók közül), noha összetartó csoportok alkották, kifelé nem volt képes meghatározó hatást kifejteni.

A Választmányt csupa újdonsült szakkollégista alkotta, a negyedéves elnök kivételével, aki pedig éppen e helyzetre tekintettel „kötelességből” vállalta csak el funkcióját.

A konkrét történetek utólag már igen nehezen bogo-zhatók ki. Az érintettekkel készített interjúk teljesen ellentmondanak egymásnak:

1986 szeptemberében Soros György – miután az Alapítvány pályázatán sikerült egy bizonyos pénzösszeget nyernünk – látogatást tett a Kollégiumban, és felajánlotta, hogy a hallgatók közül néhányan ingyenesen részt vehetnek az International House angol nyelvoktatásban. Az ügy kézbe-tartásával megbízott választmányi tag a „botrány” ki-robbanásáig egyetlenegyszer sem tájékoztatta a Választmányt, bár erre többször is fel-kérték. A nyelvoktatásba való bekapcsolódás lehetőségéről csak későn, és alapvető in-formációkat (például ingyenesség) visszatartva, a faliújság papírtengerében megbúvó cetlin tájékoztatta a Kollégium hallgató-ságát. Az International House (továbbiakban IH) által megszabott jelentkezési határidő előtti este összegyűjtötte a megfelelő számú jelentkezőt, és a saját nevét is tartalmazó listát továbbította az IH-be.

Az ügy kipattant, és többfordulós tacepao-háború indult meg. A konfliktust lezáró választmányi ülésen megállapítást nyert a választmányi tag hibás eljárása, de rosszhi-szeműsége nem volt bizonyítható.

Az ügyből a következőket tartjuk kiemelendőknek:

- a. A teljesen zilált állapotok között működő Kollégium is képes volt arra, hogy az általa választott vezetőségét ellenőrzése alatt tartsa, és felelősségre vonja a Köz-gyűlésen.
- b. A kollégistákkal készített interjúkból kiolvasható, hogy az esetet a Kollégium tör-ténetében példa nélkül álló normasértésként értékelték. Addig ugyanis – éppen a külső környezet gyakorlatának tagadásából fakadóan, amely tagadás talaján a Kollégium létrejött és felépült – a Választmány és az igazgató kínos gond-dal ügyelt arra, hogy a Kollégium egészét illető „javakat” mindenkor teljes nyilvános-ság mellett ossza el.

- c. Az érintett választmányi tag, és védelmére kelő társa (szintén a Választmány tag-ja) kezdetben védhetőnek tartotta ezt az eljárást azon az alapon, hogy szerintük e lehetőségek joggal azokat a hallgatókat illetik meg elsősorban, akik azok rea-lizálásában részt vettek.

Ezzel korábban még nem tapasztalt szakadék nyílt két, a Kollégiumban egyszerre létező értékrend között: a „kollégiumban gondolkodókéval” szemben egy új, „egocentrikus” magatartásmodell jelent meg. Ennek valódi táborá maig kiderít-hetetlen.

- d. A velük szemben megnyilvánuló erkölcsi presszió olyan erős volt, hogy a felelős és az őt támogató, a Közgyűlésen, korábbi álláspontjukat megváltoztatva, már csak egyszerű gondatlanságra hivatkoztak.

1. A Kollégium és az egyetemi vezetés viszonya

A Kollégium megalakulásakor kifejezetten élvezte az egyetemi vezetés (pontosabban a hamarosan leköszönő dékán) támogatását. Mondhatni: e támogatás volt létrejöttének egyik feltétele. De tágabban: az egyetemnek érdeke volt egy, az oktatás színvonalát, s vele a kar presztízsét javító Szakkollégium léte. Bizonyos NÉKOSZ-os nosztalgiaik is erősíthették az egyetemi vezetés jóindulatát, bár utólag gyanítható, hogy az egyetem inkább egy Eötvös Kollégium-szerű intézményt látott volna szívesen ahelyett, ami végülis megvalósult. A „tett” jelentőségét az is kiemeli mindamellett, hogy akkortájt a Rajk László volt az egyedüli, magát az általunk használt értelemben jogosan szakkollégiumnak nevező társaság. A Jogász Szakkollégium megalapítása tehát fordulópont lehetett a szakkollégiumi „mozgalom” életében.

Az idő előrehaladtával a Szakkollégium profilja egyre inkább kirajzolódott; az egyetemi vezetés pedig közben megváltozott: előbb a régi „aktív-támogató” dékánt váltotta fel „passzív-támogató” utódja, majd a „passzív-támogató” oktatási dékánhelyettes pozíciójába került új ember, aki kezdetben olyan hangot ütött meg, ami az egyetemi vezetésnek egy, a korábbihoz képest nagyobb figyelmét előlegezte: saját kollégista élményeire és pozitív érzelmeire hivatkozva a korábinál nagyobb támogatást ígért. De ez a szándékoltathoz képest az ellenkező hatást váltotta ki: az egyetemmel, mint ellenféllel szemben magukat megfogalmazó szakkollégiumi vezetőkben ez a meleg hangú felajánlkozás gyanút ébresztett, és szívesebben vették volna, ha – legfeljebb némileg több pénz juttatása mellett – továbbra is békén hagyják őket. S mindez érzékelhetővé vált a dékánhelyettes számára is, aki kezdetben gyakori vendég volt a Választmány ülésein. (Itt aztán többször élénk vitába keveredett a jelenlévő hallgatókkal, ami az utóbbiak számára természetes volt, előbbi azonban láthatóan frusztrációként élte meg.) Az elhidegülés nem volt következmények nélküli: a későbbiek folyamán a dékánhelyettes kollégiumhoz való viszonyában egyre inkább az „adminisztratív elem” jutott túlsúlyba, azaz az egyetem követelményeinek rideg (de általában szabályszerű) számonkérése.

A Kollégiumhoz való viszonyukat tekintve az oktatói kar a következő csoportokra osztható:

- a. azok, akik aktív kapcsolatot alakítottak ki a Kollégiummal, akár oktatói, akár tanácsadói minőségben;
- b. csendes szimpatizánsok, akik rokonszenveznek a Kollégium törekvéseivel, de szorosabb kapcsolatba nem kerültek vele;
- c. közömbösek;
- d. sértődöttek: akik feltehetően mellőztetésként, a kollégisták értékítéleteként élték meg azt, hogy a Kollégium nem keresett feljük kapcsolatát;
- e. azok, akik a Kollégium politikai arculatát nem fogadják el, és igyekeznek a kollégiumot erőteljesebben az egyetem ellenőrzése alá vonni.

2. Konfliktusok az egyetemi vezetéssel

1. *A nevelőtanár-ügy:* A Kollégium diákjai által nevelőtanárrá választott – az előkészületek során rengeteg munkát vállaló – L. I. ellen az egyetemi vezetés kifogással élt: nem

volt hajlandó elfogadni nevelőtanárrá választását, azzal az indoklással, hogy az többszöri próbálkozás ellenére, nem tette le államvizsgáit, s így nem szerzett diplomát. (Megjegyzendő, hogy az akkor hatályos szabályozás szerint a kinevezés a dékán hatáskörébe tartozott.) A szakkollégisták nem voltak hajlandók elfogadni a döntést, és az önkormányzat csorbításaként fogták fel a dékáni vétót. Támogatásuk jeléül és választásuk nyomatékosításául levelet intéztek a dékánhoz – az összes szakkollégista aláírásával – ezzel akarván nyomást gyakorolni az állami vezetésre. A végeredmény kompromisszum lett: az érintett – a kar pártvezetésének jóváhagyása mellett – nem lett ugyan nevelőtanár, de – „amíg lakáskérdése megoldódik” – jogot kapott a Kollégiumban való bentlakásra, ami gyakorlatilag egy seniori státuszt jelentett számára.

Az üggyhöz tartozik még, hogy – egyetemi javaslat alapján – egy másik, a szakkollégisták számára addig ismeretlen nevelőtanár neve merült fel, aki azzal a hátránnyal indult, hogy érkezését eleve egy, a Kollégiumba „ráerőszakolt” ember megjelenéseként fogták fel az ottlakók. (A helyzetet gyakorlatilag egyik fél sem volt képes feldolgozni, s ez az állapot a nevelőtanár kiköltözéséig tartott.)

2. *A Kari Fórum:* a kar oktatói és nevelési bizottsága évente – elsősorban a végzősök számára – fórumot szokott rendezni, melyen gyakorló jogászok tájékoztatják a hallgatókat a pálya helyzetéről, a végzősök elhelyezkedési lehetőségeiről stb. A bizottság – az új dékánhelyettesen keresztül – felajánlotta a Szakkollégiumnak a szervezésben való közreműködést, amit a Kollégium a következő feltételekkel vállalt el:

- a. a kar pénzt és nyomdai kapacitást biztosít az információs füzet elkészítéséhez, amely a jogász szakma és a jogászok helyzetével foglalkozó tanulmányokból tartalmaz szemelvényeket;
- b. a meghívandó előadókat a két fél együtt választja ki.

Az első megbeszélések során a kar részéről felvetődött ötletet – hogy neves gyakorló politikus is szerepeljen a meghívottak között – a Kollégium elvetette azon megfontolásból, hogy ez egyrészt rányomja a bélyegét a többi vendég felszólalására, másrészt a fórumnak nem ez a funkciója. Ennek ellenére – a Kollégiumot kész tények elé állítva – a kari vezetés az egyik akkori KB titkárt hívta meg, mellette az igazságügyminiszter és a legfőbb ügyész helyettesét. A kar célja ezzel feltehetően az volt, hogy a legszűkebb hatalmi körben megpróbálja magának (és ezen keresztül a szakmának is) támogatót találni. (Ezt jelzi talán az is, hogy a korábbi gyakorlattól eltérően, a kar oktatói szinte testületileg képviseltették magukat.) A Szakkollégium egyes vezetői számára elfogadhatatlan volt, hogy ez az általuk is rendezett kari fórum „jölfésült”, unalmas protokollcsevegéssé alakuljon át – ahogyan ez sejthető volt. A Szakkollégium ilyen módon történő lejáratasának megakadályozására – ahogyan ők értelmezték a várható következményt – az előzetesen benyújtott – óvatos kérdések mellett további kérdésekkel is készültek arra az esetre, ha a fórum kezdene unalomba fulladni.

A történések őket igazolták. A KB titkár az egyetemi oktatás politikaigazdaságtan-szemináriumainak színvonalára alatt maradó háromnegyed órás felvezetéssel kezdte mondandóját. (A helyzet értékelésül: két oktató kb. fél óra leforgása után tünetőleg kivonult a teremből, ahol kb. 120-150 ember foglalt helyet.) Az előadó úgy egy óra után kezdett a konkrét kérdésekre (meglehetősen diplomatikusan) válaszolni, majd következett a két másik meghívott.

A Szakkollégium részéről felszólaló senior viszont az elmaradt politikai reformokat kérte számon (előre bocsátva, hogy a jogász szakma helyzete nem választható el a politikai struktúra és a jog viszonyától, attól, hogy ez a struktúra eszközzé degradálja a jogot és a jogászt), s olyan kérdéseket tett fel, amelyek a párt vezető szerepének jogi körülhatárolatlanságára, a népszuverenitást megtestesítő országgyűlés amatőr mivoltára, (szembe a profi pártbürokráciával), a jogszabályok és az alkotmány nemegyszer elmentmondásos viszonyára, a bírói függetlenség kérdésességére, az éppen lebonyolított választások során követett eljárásra, a szabadságjogok korlátozottságára, illetve hiányára... vonatkoztak.

E kérdések a hallgatók érzékelhető szimpátiájával találkoztak, de a jelentkező oktatók egy része ellenzéki provokációnak értelmezte a felszólalást. Azóta ezek a kérdések tudományos munkák bevett gondolatai közé tartoznak, s azok ottani felvetői sem maguktól találták ki, hanem – ahogy egy későbbi felszólaló utalt is rá – a karon tanulatkból merítették őket. Tény viszont, hogy ezzel a felszólalással a szakkollégium „tönkretette” a kari fórumot, legalábbis a kari vezetés nézőpontjából. Az ügyből soha nem lett nyílt konfliktus, ugyanakkor nem választható el attól az állandóan visszhangzó megítéléstől, hogy a Szakkollégium „ellenzéki” nézetek táptalaja.

3. Az újabb nevelőtanár-konfliktus: A fenti ügy (következményeiben) érezte hatását a következő nevelőtanár-ügyben. A kollégium – elnyerve az MTA-Soros Alapítvány jelentős támogatását – főállású nevelőtanárának választotta meg a kari fórumon „botrányt” okozó seniort. A Közgyűlésnek ez a döntése kemény ellenállásba ütközött a kari vezetés részéről, amely semmiképpen sem adta hozzájárulását a kinevezéshez. Az igazgató egy „civil csellel” megkerülve a formális kifogást, „főelőadóként” vette alkalmazásba a nevelőtart – ehhez ugyanis nem kellett a kari vezetés hozzájárulása. A vezetés a kollégiumi Közgyűlésen elővezette kifogásait, s hivatkozási alapként az érintett személy meglehetősen gyenge tanulmányi eredményeit szerepeltette, melynek aprólékos lelkiismeretességgel néztek utána (csak az OTDK-n elért első helyezést felejtették ki a bukásokat, tanulmányi átlagokat részletező felsorolásból). Azt, hogy mindezt a kar oktatói pártalapszervezetének titkára vezette elő, a kari pártvezetés megnövekedett érdeklődését is jelezte. Az ügy lezárásaként a kar dékánja hangot adott azon nézetének, miszerint az ilyen ügyeket kompromisszummal el lehet intézni, az igazgató eljárása azonban nem tekinthető ennek.

3. A konfliktusok kezelésének megtapasztalt módjai

A. *A nyílt konfliktus kezelés:* a két nevelőtanári ügy volt az, amelyben ez a módszer érvényesült. Mindkét esetben egy már megszületett közgyűlési döntéssel szemben kellett az egyetemi vezetésnek ellenvéleményt nyilvánítnia, amikor a Kollégium igazgatója hivatali kötelességének tekintette az önkormányzati döntések kifelé történő képviselését. A konfliktusok nyílt fölvállalására – az igazgató álláspontján túl – szerintünk két ok készíthetett.

1. a kar dékánja szimpatizált a Kollégiummal, és mindenkor korrekt viszonyra törekedett vele.
2. a kar vezetése számára teljesen új helyzetet teremtett egy valódi önkormányzat

létrejött, amelyet már nem lehetett a régi direkt módszerekkel irányítani a nyílt összeütközések veszélye nélkül.

A Kollégium konfliktuspotenciálja ráadásul megbecsülhetetlen volt, de a szűkebb és tágabb környezetből érkező előjelek (lásd HKR-mozgolódás, a felsőoktatási közelet megélénkülése, aláírásgyűjtés „nevelőtanár-ügyben”) mindenesetre ez összeütközések elkerülése irányába hathattak.

B. A „hivatali úton” történő konfliktuskezelés: erre elsősorban azokban az ügyekben került sor, melyekben a Szakkollégium az egyetem falain kívül port kavart. (Ilyen volt például Dieter Esche nyugatnémet „zöld”-nek, az Európa-Parlament képviselőjének a meghívása, a szarvasi tábor és az azt követő visszhangokra reagáló Értesítő-cikk.*) Ilyenkor a dékán a „felülről” jövő intéseket továbbította „lefelé”, esetenként ellenkező meggyőződése ellenére is. Jellemzője volt még ezeknek az ügyeknek az is, hogy miattuk formális kifogások nem voltak emelhetők, a „hivatalos” álláspont egy nyílt vitában érvekkel nem volt védhető.

C. A harmadik módszer csak idézőjelesen tekinthető megoldásnak. E pontban azokról az esetekről van szó, amelyekben különböző (a formális hierarchiában a Kollégium fölött elhelyezkedő) személyek „azt hallottam, hogy...” kezdetű „baráti” figyelmeztetésként, pletykákat közvetítenek az igazgatón keresztül a Kollégium felé, mely pletykák zömmel azt sugallják, hogy pengeélen tancol a társaság, tehát a retorziók elkerülése érdekében jó lesz óvatosabbnak lenni (például a velemi tábor esetében).

4. A kollégiumok közötti együttműködés

Már az előzmények (a Rajk kollégium felhívása a '81-es BEFŐT-ön, a Budaörsi szakkollégium „tanulmányi” célú látogatása a Rajk László Szakkollégiumban) azt mutatják, hogy kezdettől fogva tudatos volt az a törekvés, amely a szakkollégiumok közötti kapcsolatok kiépítésére irányult. A Jogász Szakkollégium Ménesi úti újjászületésével azon nyomban természetes szövetségesévé vált a Rajknak, hiszen – talán nem túlzás ezt állítani – kiszakította a közgazdász szakkollégiumot elszigeteltségéből. Nem érdektelen az sem, milyen természetes módon szimpatizálnak azóta is egymással a legkülönbözőbb szakmákban mozgó szakkollégiumok és körök egy olyan felsőoktatásban, amelybe belépve a szakkollégisták zömének is első és mellbevágó élménye lehetett a más karokra, egyetemekre járókkal szembeni előítéletes gondolkodásmód, „soviniszta” elhatárolódás, önmegosztás. Egyik lehetséges magyarázata ennek a gyors egymásratalálásnak az, hogy a felsőoktatási intézményekben tanuló diákok egyetlen horizontális szervezetrendszerrel sem rendelkeznek, hiszen a KISZ nem alkalmas e funkció betöltésére. Elmondhatjuk tehát, hogy itt is egyfajta „hiányhelyzettel”, egy kielégítetlen szükséglettel állunk szemben, s nem tekinthető véletlennek, hogy éppen e körök és kollégiumok azok, melyekben ez az igény megfogalmazódik.

Mindezek ellenére az együttműködés, kapcsolattartás konkrét lefolyása ma sem zökkenőmentes, tudatos energiaráfordítást igényel a szakkollégiumok részéről. Hol állunk ma, és honnan indultunk?

* Kövér Lászlónak a Védőnőnyűl szolgáló hazugságok c. írásáról van szó, amit mi is közlünk – a szerk.

Az együttműködés első kézzelfogható eredménye éppen – s nem véletlenül – a magyar társadalom válságának problémajelenségei köré szervezett közös tábor, politikai tanácskozás volt. Úgy tűnik, a válság mélyülésével párhuzamosan erősödik az önszerveződő köröknek az az igénye, hogy a problémákat a szűk szakmai keresztmetszetből kilépve hasonló sorsú társaikkal együtt, politizáltan vitassák meg.

Szarvason a szakkollégiumok még nem jutottak tovább a civil társadalom önmaguk építésén keresztül történő erősítésén. A tábor lezáró vitában tényként fogalmazódott meg, hogy a jelenlévőknek semmiféle olyan program elfogadására nincs lehetősége, amely a jövőbeni cselekvés alapjául szolgálhatna. Mindenki számára az adódott legkövetlenebb feladatul, hogy erősíteni kell azokat a kisközösségeket, csoportokat, melyekben létezik, és minden egyén saját személyiségén, saját magán keresztül növelje e csoportok szellemi potenciálját és hatóerejét.

A tábor egyetlen kézzelfogható, maradandó eredménye a minimális információcsere elindulása volt (személyes kapcsolatok kiépülése, kiadványok, újságok cseréje, címlista stb.). A tábor konkrét megszervezése közben lezajlott közeledésnek volt az is az eredménye, hogy a Rajk, a Jogász Szakkollégium, a BME körei elhatározták egy közös, interdiszciplináris menedzserképző-iskola megszervezését. (Ami még nem valósult meg.) Ettől eltekintve azonban az együttműködés intézményesült mechanizmusait nem sikerült létrehozni. Kiderült, hogy „együttműködés” nincs úgy általában, hanem csak konkrét, ténylegesen létező közös igények, szükségletek kielégítésének szervezése mentén.

A következő állomás az 1987-es pápai közös szakkollégiumi tábor volt. Ennek előzményeihez tartozik, hogy örvendetesen megsaporodtak a magyar felsőoktatásban a szakkollégiumok és körök. Ettől eltekintve azonban a szakkollégiumok együttműködésében nem következett be olyan minőségi változás, amely önmagában aktuálissá tett volna egy, a szarvasihoz hasonló tematikára épülő újabb tábor. A szervezők a következő megfontolások alapján döntöttek mégis a találkozó megrendezése mellett:

1. a Szarvas óta eltelt két év alatt a szakkollégiumok tagsága jelentős részben kicserélődött, s szükséges volt az együttműködés alapjául szolgáló személyi kapcsolatrendszer megújítása;
2. a fiatalabb szakkollégistáknak sem árt, ha szembesülnek az ország problémáival;
3. ezek a problémák, ha nem is változtak, de súlyosbodtak, s ez önmagában elég ahhoz, hogy aktualitásuk miatt ismét terítékre kerüljenek;
4. a problémát leíró megközelítésen túllépve meg kellene kísérelni valamiféle kiút felvázolását, amely a szakkollégiumok alternatíváit is meghatározhatná;
5. az együttműködés során nem sikerült ugyan aktív, programszerű cselekvési stratégiákat kialakítani, viszont a társadalmi-politikai válság mélyülése egyre valószínűbbé teszi, hogy ki kell alakítani egy védekező-taktikát.

A tábor lebonyolításában a szarvasihoz képest két változás történt: egyrészt fokozottabban támaszkodtak a kollégiumokban folyó szakmai munkákra (diákelőadók), másrészt jelentősen kibővítették a tárgyalandó témák körét.

A találkozó a Jogász Szakkollégium szempontjából elég felemásra sikeredett: a fiatalabb évfolyamokból kevesen vettek részt a táborban (22 résztvevőből 5), viszont a je-

lenlévők, talán éppen tapasztaltságuk miatt, nagy presztízszt szereztek a kollégiumnak sikeres szakmai programjaik, és a vitákban való részvételük révén.

Bár ez a tábor sem jutott el odáig, hogy közös cselekvési programot fogadjon el, sőt továbbra is többen megkérdőjelezték, hogy lehetséges-e az eddigi együttműködés magasabb szintre emelése, azonban megszületett az ország különböző szakkollégiumainak és köreinek első – hallgatólagosan – elfogadott dokumentuma*. A tábor annak a kollektív igénynek a megfogalmazásával zárult, hogy a Pápán eltöltött öt nap legyen kiindulópontja egy folyamatosnak mondható kapcsolattartásnak, fórumok szervezésének.

Logikusan következett tehát – a pápai tábor után két hónappal – egy újabb szakkollégiumi találkozó, melynek házigazdája a szombathelyi tanárképzősök újonnan alakult Németh László Szakkollégiuma volt. A tábor funkciója a Pápán felvetődött ötletek konkretizálása, gyakorlati megvalósításának megszervezése volt. A tábor azt a közös álláspontot tükrözte, hogy az együttműködés alapjául nem egy makrotársadalmi problémák felől kialakítandó programot kell tenni, hanem azokat az egyes körökben fellelhető ötleteket és energiákat, amelyek alapul szolgálhatnak egy-egy konkrét problémára irányuló közös akció, illetve szerveződés megvalósítására (lásd a levegőszennyezés elleni tiltakozó akciót, és egy információs-központ kiépítésének megkezdését).

Tanulságos a táborok „politikai fogadtatása” is. A szarvasi tábor szervezése teljes „csendben” folyt. Ez nem azt jelenti, hogy a szervezők a konspirációnak egy igen magas szintjét érték el, hanem azt, hogy valószínűleg rajtuk kívül nem tulajdonított senki igazán nagy jelentőséget a rendezvénynek. (Köszönhető ez talán annak is, hogy kb. egy hónappal a tábor előtt zajlott a Monori Találkozó, amely nyilván fontosabb volt az „illetékesek” számára.) A tábor utólagos értékelése azonban meglehetősen ingerült hangnemben zajlott, aminek a kollégium-igazgatók beszámoltatása, a „szükséges egyeztetések” (értsd: engedélyek) elmaradásának számonkérése lett a következménye. Miután megítélésünk szerint a táborban semmi olyan nem hangzott el, ami – figyelembe véve az *akkori* politikai korlátokat – „botrányos” lehetett volna, az éles hangot mással kell magyaráznunk. A legvalószínűbb magyarázat számunkra az, hogy az egyetemek politikai felügyeletét ellátó szerveket a tábor lebonyolítása önmagában irritálta. Ezen belül is a következők: a horizontális szerveződések megjelenése és az engedélyek beszerzésének elmaradása, amire az anyagi függetlenség adott módot.

Megemlíthető, hogy az egyetemi vezetés a jogi karon és a közgazdasági egyetemen is védelmébe vette a felülről jövő támadásokkal szemben a szakkollégiumokat és a tábort. Mindezt azonban úgy tették – ahogy azt az MKKE párt – és a KISZ-bizottságának a „Közgazdász”-ban is megjelent állásfoglalásai is tükrözték – hogy megpróbálták a helyzetet a következőképpen beállítani: azok a veszélyek, amelyek a felülről jövő reagálásokat kiváltották, megvoltak ugyan, de az egyetemi szervek, végig ellenőrzésük alatt tartva az eseményeket, megakadályozták, hogy a viták „elfajuljanak”. (Természetesen ez nem volt helytálló, másrészt pedig a kollégiumok nem ismerték el, hogy bármi olyan történt volna, ami miatt védekezniük kellene.)

A pápai találkozó előtt is volt egy másik rendezvény, amely jótékonyan elvonta a figyelmet: a Társadalompolitikai Körök kunfehértói tábora. A szakkollégiumi találkozó felügyeletét a Művelődési Minisztériumra osztották ki, a Minisztérium pedig felszólította az egyetemi vezetőket, hogy kísérjék figyelemmel az eseményeket, s a várható viták-

* A Társainkhoz. c. dokumentumot mi is közöljük – a szerk.

ban érvényesítsék a „hivatalos” álláspontot. (Ennek konkrét megvalósulása az volt, hogy az MKKE párttitkára és egy oktatója megjelent és felszólalt a gazdasági helyzetünkről folytatott vitában, illetve az öt nap folyamán a minisztérium részéről jelen volt egy „küldött”.) A megváltozott politikai tűréshatárokat jelzi, hogy noha a pápai találkozó problémafelvetéseiben és – értékeléseiben semmivel sem volt visszafogottabb, mint a szarvasi, az utólagos számonkérés ezúttal elmaradt. Jellemző az is, hogy a találkozó utolsó napján a KISZ és a HNF jelenlévő képviselői részéről együttműködési ajánlat érkezett a szakkollégiumok címére.

Ehhez képest meglepetésként hatott az a fajta idegesség, amely a velemi találkozót megelőzte. Egyes – a tábor lezajlását megelőző! – „értékelések” szerint a velemi találkozó beilleszkedik az ellenzéki megmozdulások sorába, úgy mint a lakiteleki találkozó s az Örley-kör összejevetelei. Az ingerültséget valószínűleg az váltotta ki (túl azon, hogy néhány helyen bizonyára szükség volt és van az „ellenzéki veszély” mumusának létszerűvé tételére), hogy a tábornak nem volt előzetesen közzétett programja (csak az, hogy kb. milyen problémákról kellene beszélni), ami azt az érzetet kelthette bizonyos körökben, hogy itt valami szuper-konspiráció folyik, s valami fontos információ nincs a birtokukban. Jellemző és visszatérő motívuma a szakkollégiumok közötti együttműködés „felső” értékelésének (legalábbis a „suttogó nyilvánosság” alapján), hogy állandóan előbukkan valamiféle független ifjúsági szövetség megalakításának közeli „veszélye”.

A különféle jelekből számunkra a fentiek összegzéseként a következő helyzet olvasható ki:

1. A szakkollégiumokat és azok közös fellépéseit illetően *nincs egységes politikai álláspont* a „hivatalos” intézményrendszeren belül. Az egyes szervezetek és szervezeti egységek (HNF, KISZ KB, PTO, TKKO) – részben az őket megszemélyesítő emberek eltérő személyiségéből fakadóan – másképp és másképp viszonyulnak a szakkollégiumokhoz. A két pólust a szakkollégiumok tagságában szakmai és politikai elitet látó és ezt integrálni akaró, az együttműködési készséget hangoztató álláspont, illetve az a nézet alkotja, mely szerint a szakkollégiumok az „ellenzék előretolt bástyái”, s mint ilyenek, előbb-utóbb (a politikai helyzet alakulásától függően) felszámolandók.
2. Kiténik az egyes értékelésekből az *információk hézagossága* is, amely egybevetve az értékelések magabiztosságával, azt az érzetet kelti, hogy nem az információk alapján készülnek ezek az értékelések, hanem már kész koncepciókhoz keresik az alátámasztásra alkalmas információkat.
3. Egy konkrét ügy várható „hivatalos” megítélését nem lehet kiszámítani az ügyek egymáshoz viszonyított relatív súlya alapján, mert azok a hatalmon belüli politikai *erőviszonyok állandóan változó mércéjéhez méretnek*. Egy szakkollégiumi megmozdulásból attól függően lesz vagy nem lesz „ügy”, hogy az első pontban leírt, erősen disszonáns kórusból melyik szólam van abban a helyzetben, hogy túlharsogja a többit.

5. Nemzetközi kapcsolatok

A Kollégium korábban szórványos nemzetközi kapcsolatai, amelyek jórészt külföldiek előadásaiban merültek ki (Mary Kaldor, Dieter Esche, Hans-Magnus Enzensberger, Gunder Frank ...), hirtelen felduzzadtak az 1987 novemberében rendezett nemzetközi találkozó után.

A találkozóra 17 európai országból és az Egyesült Államokból érkezett 70 vendég nyugat-európai, amerikai mozgalmakat, közülük néhány pedig kelet-európai alternatív szerveződések képviselt.

A kétnapos konferencia három nagy kérdéscsoportot járt körül:

- Gorbacsov és az új európai helyzet;
- Egy összeurópai mozgalom lehetőségei;
- Katonai szolgálatmegtagadás.

A találkozót szakkollégistákból alakult ötagú bizottság szervezte az East-West Dialogue Network-kal közösen. Fontosságát az alábbiakban összegezhetjük:

1. A magyar szellemi élet széles tábora képviseltette magát a rendezvényen – Bence György, Földesi Tamás, Kis János, Kiss Gy. Csaba, Konrád György, Vajda Mihály, a HNF, a KISZ KB, az OBT, valamint szakkollégiumok, környezetvédők, a Bokor r.k. bázisközösségi mozgalom tagjai stb.
2. Ezekben a körökben a Szakkollégium a rendezvény megszervezését követően jelentős presztízsre tett szert.
3. A Kollégium szakmailag is bizonyított: öt tagja hosszabb hozzászólással hívta fel magára a figyelmet, többen mint vitavezetők közreműködtek (angol nyelven).
4. A hihetetlen mennyiségű szervezőmunkát gyakorlatilag hibátlanul volt képes lebonyolítani az öt szervező és segítők.
5. Testközelből is megtapasztalhatták, hogy miként működnek a társadalom politikai intézményei (teremletiltások, kitiltás az egyetem épületeiből, burkolt fenyegetések a hallgatók felé, szálláshelyek törlése, ugyanakkor helyeslés, látszólagos támogatás a „hivatalosság” részéről).
6. Jelentős változás a Szakkollégium számára a nemzetközi kapcsolatok tényleges megnyílása; kiadványcserék, külföldi meghívások stb.

A kollégisták szervezőmunkájában leginkább figyelemre méltó elem, hogy mennyire tudatosan zárták ki a „hivatalosságot” tevékenységük során, és milyen következetesen tartották legális keretek között a találkozót.